

ميراث و مقاسمه

حقوق اسلاميه

نڭ ۳ نچى جزئيدر.

۱ نچى جزئى (تزوج و معاشره)، ۲ نچى جزئى (تجارت و معاملہ)،
۳ نچى جزئى (ميراث و مقاسمه)، ۴ نچى جزئى (حکومت و محاکمه).



علم فرائضنى هيچ اوقۇماغان كيمسه ده، بوكتابنى اوقۇب هر تۈرلى ميراثلارنى
تقسيم قىلۇنڭ طريقىلارنى بىلمك وهر تۈرلى وارثلار نڭ تركەدن حصەلرى، نى قدر
ايكانىنى بىلمك مەكندىر



س ۱۳۲۳
۱۹۰۵

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 29 декабря 1904 г.



КАЗАНЬ.
ГОРОДСКОЙ ПАССАЖЪ
Лито-Типографія И. Н. Харитоновъ.
1905.



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آيت كريمة: «لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا» سورة النساء .

مآلى: آنا، آنا وياقن قارداشلار قالدرغان تركه مالندن آز بولسده، كوپ بولسده، ايرلرگه ده، خاتونلرغده فرض بولغان نصيب واولوشنى بيرو تيشليدور.

حديث شريف: «تَعْلَمُوا الْفَرَائِضَ وَعَلِمُوهَا النَّاسَ، فَإِنَّهَا أَوَّلُ مَا يَنْسَى». عن ابن مسعود.
معناسى: ميراث اولوشلرينى (ياكه فرض عمللارنى) اؤيرهنگز هم كشيلىرگه ده، اؤيرهنگز، چونكه آنلر ايكنك اؤنوتلا طورغان نهرسلردندر.

علم ميراث .

ميتكنك ميراثينه كملى وارث بولاچىنى وارثلرينه ميراثنك نى قدر اولوشى تيبه چىنى وميراثنى وارثلرگه نى روشچه تقسيم قىلناچىنى بيان قىلا طورغان علم، (علم ميراث) و(علم فرائض) دىيۇب آتالور . (علم ميراث) علوم فقهيه وحقوق اسلاميه نك الوغ بابلر ندىندر.

مذكور آيت وحديث كبنى دليل شرعيلىرگه بناً هم هر عصر وديارده كلمش علما ومجتهدلرنك اجماعلىرى بويىچه علم ميراثنى بلو وبلمه گانلرگه اؤيرهتوعموم اهل اسلام اۇچۇن فرض كفايه در . بۇتۇن دنياده موجود اۇچ يۇز ميليون قدر اهل اسلامك ميراثلىرى اۇشبو علم ميراث قاعدهلىرى بويىچه وارثلرينه تقسيم ايدلمكده وهمان ايدلهچكىدر . شول سببىدن اهل علم اولاق مسلمانلرغ بوعلمدن غافل بولمق مناسب توكلدر . خصوصاً امام بولغان افنديلر نك هر قابوسى بوفنى كمالا بلۇب ضبط قيلمق تيشليدور . لىكن بوزمانغه قدر اماملرنك اكثرى بوعلمنك هر بر مسئلرلرندن بيك كامل خبردار بولمادقلىرى، و بر ميراث مسئلسى واقع بولمقده بر برينه مراجعت

ايدۇب (كونسولتاتسيه يعنى مشاورۋىلىك) تەشكىل قىلۇرغە محتاج بولدىقلىرى تاسىف
ايلا كورلىمكەدر (*)

رشدى مکتىپلرنىڭ سوڭقى صنفلىرىدە حقوق اسلاميه درسلىرى جەملەسندىن اۇشبو
علم ميراثنى دە تعليم ايدالسا، علم حساب قاعدىلىرى اۇچۇن گوزل بر تەرىن و نطبىق
اولاڭقى شېبەسىزدىر. چۇنكى بوعلمنىڭ ھەر قاعدەسى بر مسئلە حسابىيە ھەكىمدەدر. مکتىپلردە
كوستروملىك اولان مسائل حسابىيە نڭ ھېچ وقوعى محتمل اولمايالىرى آراسىنك مسائل ميراثىيەنى دە
بر آز كوسترومك، شاكرىلر اۇچۇن رغبىتلىرىك و ھياتلىقراق اولمىقلىقى دە اھمالدىر.

تۈركە .

(۱) بر كىشى وفات بولسا، اوز قولىدە و بورچلى كىشىلرنىڭ قوللىرىدە قالغان
ماللىرىنىڭ مجموعى (تۈركە) دىيۇب آتالۇر.

(۲) تۈركە ماللىدىن ايك اؤل، دفن قىلۇر جاننە طۇتلۇر. مثلاً كفنلىك آلنۇر،
قبر فاز وچىلارغە بىرلۇر، ميتنى يوغان و كوتەرۇب قبرستانغە ايلتىكان كىشىلرگە بىرلۇر.
بو خصوصلردە ميتنىڭ دولتى درجەسەنە كورە عادت و سنت قدرچە كىنە خرچ طۇتلۇر. آرتىق
صرف ايتۇب مالنى اسراف قىلمىق ياكى كىچىكلىك ايتۇب سارارلىق قىلمىق درست توگلىدىر.

(۳) ميت اوزى وصيت ايتۇب ايتۇب قالدىرماغاندە، روھىنە ثوابىنى باغشلاشمىق
نىتى ايله قرآن و ذكرلر اوقۇتۇ اۇچۇن آتقا طۇتمىق، ميت چىچاق اۇيگە جىيىلغان خاتۇنلارغە
ھدىيە و صدقە اۇلەشمىك، قبرستانغە تشييع قىلۇب بارغان علما و فقرارغە صدقە اۇلەشمىك، گور
صدقەسى دىيۇب بر حيوان صدقە قىلمىق، بۇتۇن ەمرلك روزە و نمازلىرى اۇچۇن
فدىيە بىرىمىك، ياكە ميت اۇچۇن بىل ھىچ قىلدىرمىق فرض اش توگلىدىر. وارثلر رضا بولۇرلىق
بولماغاندە ياكە آرادە صبى بر وارث بولغاندە بواشلىر اۇچۇن تۈركە ماللىدىن ھېچ بر
نرسە صرف قىلماسقە تېيىشلىدىر. اگر دە وارثلر ھرقايسى بالغ بولۇپ اوزلىرىنىڭ
رضاللىرى ايله بواشلىر اۇچۇن تۈركە ماللىدىن صرف قىلسەلر، ياكە بر وارث اوزىنە
تېيەچك حصەدن صرف قىلسە، البتە نيت و اخلاصلرى اۇچۇن وارثلردە اجر سىز
بولماسلىر. ميت نڭ روھىنە دە باغشلانغان اجر و ثوابنىڭ ايرىشوى اميدلىدىر.

(*) ۱۹۰۴ ئىچى سەئەدە جاي فصلنىك قران جوارىدە برامامىڭ ميراثىنە ابن الاخ العىنىلىرى ايله برابر
خطائ بنت الاخ العىنىلىرى دە عصبە عد ايدلۇب ميراث تقسيم ايدلىدىكى، سوڭرە بوانغە ورثە و علما
آراسىدە بيوك اوپكە و نزاعلرە سبب اولدىغى وقائع تارىخىيەدندىر.

(۴) دىن قىلو خىرلەرنىن آرتۇب قالغان مالدىن مېتنىڭ بۇرچلىرى بولسە ، شۇل بۇرچلار تولغۇنۇر .

(۵) اگرده مېتنىڭ بۇرچلىرى بولماسە ، ياكە بۇرچلىرىنى تولغاندىن سوڭدە مالى آرتۇب قالسە ، شۇل قالغان قىزىنىڭ ئۇچىدىن بىر ئۇلۇشىدىن مېتە وصىتە ئېتۇب ئېتكەن اورۇنلارغا ئۇتۇلۇر . اگرده وصىتى كۆپ بولۇپ قالغان مىرائنىڭ ئۇچىدىن بىرىدىن آرتۇق بولسە ، آرتۇق قىزىنى ئادا قىلۇدە وارۇلار ئېتىبارلىقلار : ھەر بىرىسى بالغە كىشى بولۇپ نەسەلەر ، شۇل ئۇچىدىن بىرىدىن آرتۇق قىزىنى ئادا قىلۇرلار ؛ اگرده نەسەلەر ، ياكە آرادە بىرصى وارث بولسە ، آرتۇقنى تىركە مالدىن ئادا قىلماسلار .



ميراث . (تقسيم ومقاسه)

(۶) مېتنىڭ دىن خىراجەتلىرىدىن ، بۇرچلىرىدىن ھەم وصىتلىرىدىن آرتۇب قالغان تىركەسى (ميراث) دىيۇب ئاتالۇپ مېتنىڭ وارثلىرىغا تېيىر . ميرائىنى بولۇگە تقسيم ، وارثلىرىڭ بولشۇوينە (مقاسه) دىيۇر .

(۷) اگرده مېتنىڭ وارثلىرى قالغان بولماسە ، جەمىع ميرائى ، (ياكە ئېرى يا خاتۇنىغا قالغان بولسە ، ئانلارنىڭ ئۇلۇشىدىن قالغان ميرائى) ، ھەقىقىي وارث بولمىچى (ذوالرحم) دىيىب ئاتالا ئۇرۇغان قارىداش ارۇغارىغا تېيىر .

(۸) اگرده وارثلىرى دە ذوالرحم دىيىب ئاتالا ئۇرۇغان قارىداشلىرى دە قالماغان بولسە ، مېتنىڭ ميرائى بۇتۇن مالىنى وصىتە ئېتۇب قالدۇرغان كىشىسىغا تېيىر .

(۹) اگرده مېتنىڭ بۇتۇن مالىنى وصىتە ئېتۇب قالدۇرغان كىشىسى دە بولماسە ، (۱) بارچە ميرائى (بەت المال) خىزىنەسىدە ئالۇپ ، تىرىيە چىسى بولماغان ئادەلەتتىن بىر تىرىيە-بالالارنى تىرىيە چىسى قالماغان فقير قارىت قارچىلىرىنى تىرىيە قىلۇر جاتىنە ، تىرىيە-چىسى بولماغان ئورۇنلارنى تىرىيە قىلۇر جاتىنە ھەم كۆپلەر صوغۇ ، قۇيۇلار قازۇ ، مەسجىد ۋە مەدرەسەلەر بىنا قىلۇ كىيى اهل اسلامنىڭ جەمىيەت كىرەكلىرىگە صرف قىلۇر . (۲) مىثلا : فقراغە ياردەم ئېتىمك ئۇچۇن ئاچىلىش جەمىيەت خىرىيە صوماسىغا قوشۇلۇر .

(۱) مولى الموالاة ۋە مۇقرەلە بىلەن مۇستەھللىرى پەقەت ئادەلەتتىن بولۇپ بولمىغان مىرائنىڭ ئانلار ۋە بىرلىك ئىستىمالى بىيان قىلىنمايدۇ .

(۲) بۇندى مىراث ، خوجەسى ئادەلەتتىن مال كىيى ، بەت المالنىڭ (مىرائى) اسمىگە كىيى دورىچى ئورۇن صوماسىدىن . مىرائى دە تىرىيەسى فرض اولۇپ قارىداشلىق اولماي قارىت ۋە اهل اسلامنىڭ ئورۇن كىيى اولان تاسسىسات ۋە تەمىيراتىر . (ردالمختار لابىن العابدىن صفحە ۹۳ جلد ئانى) .

وارث .

(۱۰) (وارث) دېمك شريعتتە مېتنىڭ مىرائى تېبەك ياقىن كىشىسى دېمىكىدۇر . ياقىن وارثلار بىكى تۇرلىدىر : بىرىنچىسى (ئۇلۇشلى وارث) لىر . ايكىنچىسى (عصبە وارث) لىردىر . ئۇلۇشلى وارث دېمك مىرائىدىن نى قىدر ئۇلۇش ئالاقى شريعتتە تەيىن قىلىنغان وارث دېمىكىدۇر . عصبە وارث دېمك مىرائىدىن ئالاقى ئۇلۇشى نى قىدر ايكانى شريعتتە آتاب تەيىن قىلىنماغان وارث دېمىكىدۇر . ئۇلۇشلى وارثلارنىڭ ئۇلۇشلىرىدىن ئارتۇپ قالغان مالنى نى قىدر بولسەدە ، اول جىيۇب ئالادىر . اگىردە ئۇلۇشلى وارثلارنىڭ ئۇلۇشلىرىدىن ئارتۇپ قالغان مالنى بىر نىرسە ئارتۇپ قالماستە ، عصبە وارث ھىچ بىر نىرسە ئالمى قالادىر .

(۱۱) مېتنىڭ مىرائىدىن اياڭ ئۇلۇشلىرى مىقدارنچە ئۇلۇشلى وارثلارگە بىرلۇر . ئالاردىن ئارتۇپ قالغانى عصبە وارثلارگە بىرلۇر .

(۱۲) اگىردە مېتنىڭ ئۇلۇشلى وارثلىرى قالغان بولماستە ، بىلكە فقط عصبە وارثلىرى كىنە قالغان بولسە ، مىرائىڭ بارچەسى عصبە وارثلارگە كىنە تېبەر .

(۱۳) اگىردە مېتنىڭ عصبە وارثلىرى قالغان بولماستە ، بىلكە فقط ئۇلۇشلى وارثلىرى كىنە قالغان بولسە ، علم حساب قاعدەسى بويىچە حسابلاپ ئۇلۇشلىرىنە چامالاب مىرائىڭ ھەمسى ئۇلۇشلى وارثلارگە كىنە بىرلۇر . (مىگر مېتنىڭ ايرى ايلە خاتۇنىنە تېيىشلى ئۇلۇشلىرىدىن ئارتۇپ بىرلۇر . كىلچەك ۸۳ نچى ماددەدە بۇ مىسئەل ئايرۇپ بيان قىلىنمىشدر) .

(۱۴) وارث بولالاق كىشى مېتنى اختيارى ايلە اولتىرگان بولسە ، ياكە اسلام دىنىدىن چىغۇپ ايمانسىز بولغان بولسە ، اول كىمە مېتنىڭ مىرائىنىنە وارث بولماستە ، آڭا مىرائىدىن ھىچ بىر نىرسە بىرلۇر .

وارثلار و دۇالار ھىمىر .

(۱۵) مېتنىڭ مىرائىنىنە (۱۴) تۇرلى ياقىن كىشىلىرى وارث بولۇرلىر :

(۱) ايرى ، (۲) خاتۇنى ، (۳) آناسى ، (۴) ئىگىلىرى ، (۵) آناسى ، (۶) باباسى ، يەنى آناسىنىڭ آناسى ، (۷) بالالىرى ، (۸) اوغلىنىڭ بالالىرى ، (۹) آنا و آنا بىرلۇغانلىرى ، (۱۰) آنا باشقە آنا بىرلۇغانلىرى ، (۱۱) آنا باشقە آنا بىرلۇغانلىرى ، (۱۲) ايرى بىرلۇغانلىرىنىڭ اوغلىلىرى ، (۱۳) آنا باباسىنىڭ ايرى بىرلۇغانلىرى ، (۱۴) آنا باباسىنىڭ ايرى بىرلۇغانلىرىنىڭ اوغلىلىرى .

(۱۶) مېتنىڭ يوقارودە بيان قىلىنمىش (۱۴) تۇرلى ياقىن كىشىلىرىدىن باشقە يىراغراق قارىنداشلىرى ، مىثلا : (۱) مېتنىڭ قىزىنىڭ بالالىرى ، و اوغلىنىڭ قىزىنىڭ بالالىرى ، (۲) قىز

طوغانلارنىڭ بالالارى، واپر طوغانلارنىڭ قىزلىرى، (۳) آناسى ياكە آناسىنىڭ آناسى طرفىدىن بولغان بالالىرى، (۴) آناسىنىڭ قىز طوغانلىرى، آناسىنىڭ طوغانلىرى وآناسىنىڭ اپر طوغانلىرىنىڭ قىزلىرى، (۵) بالالىرىنىڭ قىز طوغانلىرى، ياقىن وارثلاردىن توڭلىرىلار. بىلكە (ذوالرحم) دىيۇب آتالاطۇرغان يراق وارثلاردىرلار. ياقىن وارثلار بولغاندە بو (ذوالرحم) لىرگە مىراث تىمس. اگرده يوفاردە مذكور ياقىن وارثلارنىڭ ھېچ بىرسى قالغان بولماسە، ياكە مېتنىڭ فقط اپرى ياخاتۇنى غنە قالغان بولسە، بونلر غەدە مىراث تىبھىر. (۹۵ نچى مادەلردە).



(۱) اپرىنىڭ مىراثى. (زوجه)

(۱۷) خاتۇن مېتنىڭ بالاسى واولىنىڭ بالاسى قالغان بولماسە، اپرىنە مىراثىنىڭ ($\frac{1}{2}$ = نصفى) يعنى يارىتىسى تىبھىر.

(۱۸) اگرده بىرگنە بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بىر بالاسى قالغان بولسەدە (گرچە اول بالا مېتنىڭ اولگى اپرىدىن بولغان بولسەدە)، اپرىنە مىراثىنىڭ ($\frac{1}{2}$ = ربعى) يعنى دورت اولۇشدىن بىر اولۇشى گنە تىبھىر. فرضا بىر خاتۇن مېتنىڭ بالاسىدە اوغلىنىڭ بالاسىدە قالغان بولماسە، مىراثنىڭ ھەر بىر (۲۴) سومىدىن اپرىنە (۱۲) سومى تىيۇب، قالغان (۱۲) سومى باشقە وارثلىرىنە (*) بولۇر. اگرده مېتنىڭ بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بالاسى قالغان بولسە، اپرىنە فقط (۶) سومى غنە تىيۇب، قالغان (۱۸) سومى باشقە وارثلىرىنە بولۇر.



(۲) خاتۇننىڭ مىراثى. (زوجه)

(۱۹) اپرى مېتنىڭ بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بالاسى قالغان بولماسە، خاتۇننە مىراثىنىڭ (ربعى) تىبھىر.

(۲۰) اگرده بىرگنە بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بالاسى قالغان بولسەدە (گرچە اول بالا بوخاتۇندىن طوغان بولماسەدە)، خاتۇننە مىراثىنىڭ ($\frac{1}{8}$ = ثمنى) يعنى سىگىز اولۇشدىن بىر اولۇشى گنە تىبھىر. فرضاً بىر اپرى مېتنىڭ بالاسىدە اوغلىنىڭ بالاسىدە قالغان بولماسە، خاتۇننە (۲۴) سومنىڭ (۶) سومى تىيۇب قالغان (۱۸) سومى باشقە وارثلىرىنە بولۇر. اگرده مېتنىڭ بالاسى ياكە اوغلىنىڭ بالاسى قالغان بولسە، خاتۇننە

(*) ھەر بىر مىراثنى تەقسىم قىلغاندە مالنى (۲۴) ساندىن فرض قىلۇپ حساب قىلىنۇر. اۋشبو (۲۴) ساننى ھەر مېلىكتىڭ اوز عرف وعادىتىنە قاراپ (۲۴) سومدىن، (۲۴) تىكەدىن، (۲۴) غروش ياللىردىن ياكە (۲۴) تومان ياكە رويپەدىن حسابلامق ھم مېكىندىر. علم مىراثدە اۋشبو (۲۴) ساننى (مىراث ساننى) ياكە (مخرج مسئلە مىراث) دىيۇب آتالۇر.

فقط (۳) صومى غنە تىيۇب، قالغان (۲۱) صومى باشقە وارثلرىنە بولۇر.

(۲۱) ايرمىتنىڭ ايكى، اۈچ يادورت خاتۇنى قالغان بولسەلر دە، بارسىنە بر خاتۇنغە تىيە چك قىلر گنە تىيۇب، هر برسى تىگىز ايتۇب بولشۇرلر.

(۳) آنانىڭ مىراثى . (۸م)

(۲۲) مىتنىڭ بالاسى يا كە اوغلىنىڭ بالاسى يا كە ايكى بر طوغان قارىنداشى سلامت بولغاندە، آناسىنە مىراثنىڭ ($\frac{1}{6}$ = سدسى) يعنى آلتى اۇلۇشدىن بر اۇلۇشى گنە تىيەر.

(۲۳) اگر دە مىتنىڭ بالاسى دە اوغلىنىڭ بالاسى دە بر طوغان قارىنداشلرى دە هيچ سلامت قالغان بولماسەلر، يا كە طوغان قارىنداشى بر گنە سلامت قالغان بولسە، آناسىنە مىراثنىڭ ($\frac{1}{3}$ = ثلثى) يعنى اۈچ اۇلۇشدىن بر اۇلۇشى تىيەر.

(۲۴) اگر دە مىتنىڭ آتاسى هم ايرى يا خاتۇنى سلامت قالغان بولسەلر، آناسىنە، ايرى يا خاتۇنى اۇلۇشلىرىندىن قالغان مىراثنىڭ ثلثى تىيەر.

فرضاً بر مىتنىڭ آتاسى دە بالاسى دە يا كە ايكى طوغانى دە سلامت قالغان بولسەلر، آناسىنە (۲۴) سومنىڭ فقط (۴) صومى غنە تىيەر. اگر دە آتاسى ايلە ينە بر طوغان قارىنداشى دە سلامت قالغان بولسە، آناسىنە (۸) صومى تىيەر. اگر دە مىتنىڭ ايرى دە آتاسى دە هم آتاسى دە سلامت قالغان بولسەلر، (۲۴) سومنىڭ (۱۲) صومى ايرىنە و آندىن قالغان (۱۲) سومنىڭ ثلثى (۴) صومى آناسىنە تىيۇب، ينە قالغان (۸) صومى آناسىنە بولۇر.

تصوير مسئلة :

ميراثك هر (۲۴) سومندن		ميراثك هر (۲۴) سومندن	
آناسينه	اوغليه	آناسينه	اوغليه
سدس	عصبه	سدس	عصبه
۴ سوم	۲۰ سوم	۴ سوم	۲۰ سوم

ميراثك هر (۲۴) سومندن		ميراثك هر (۲۴) سومندن	
ايرىنە	آناسىنە	برايىر توغانيه	آناسىنە
نصف	ايردىن قالغانىڭ ئلثى	عصبه	ثلث
۱۲ سوم	۴ سوم	۱۶ سوم	۸ سوم

(۴) ئەبیلر نىڭ مىراثى . (جەدە)

(۲۵) مېتنىڭ ئەبىلرىنە نىچە كىشى بولسەلەردە مىراثنىڭ ($\frac{1}{4}$ = سىدىسى) تىيەدەر. لىكىن مېتنىڭ ھەر بىر ئەبىسىنە مىراث تىيىدەر. بىلكە مېتنىڭ آناسىنىڭ آتاسىنىڭ آناسى بولماغان ئەبىلەرگە كىنە مىراث تىيەدەر. (چۈنكى ئۇلار ئەبى ذوالرەھىملەردىن).

(۲۶) ودغى مېتنىڭ آناسى سلامت بولغاندە ھېچ بىر ئەبىسىنە مىراث تىيەس.

(۲۷) مېتنىڭ آناسى سلامت بولغاندە آنا طرفىدەغى ئەبىلرىنەدە و آتاسىنىڭ آناسى سلامت بولغاندە بابا طرفىدەغى ئەبىلرىنەدە مىراث تىيەس .

(۲۸) مېتكە آنالغى ياقىنراق بولغان ئەبى سلامت بولغاندە، آندىن يىراقراق بولغان ئەبىلەرگەدە مىراث تىيەس .

(۲۹) مېتكە آنالقلرىنىڭ ياقىنقلرى بىر درجەدە بولۇپ مىراث تىيە طۇرغان ئەبىلەر بىكى بولسەلەردە ئۈچ بولسەلەردە، جەمئىيىسىنە مىراثنىڭ سىدىسى تىيىۋ شول سىدىسى ئۆزلىرى ھەركىشى باشىدە بىر ئۇلۇش ايتۇپ تىگىز لىپ بولشۇرلار .

فرضاً بىر مېتنىڭ خاتۇنى ئىلە آناسىنىڭ آناسى ھەم آتاسى سلامت قالغان بولسەلەر، (۲۳) سومنىڭ (۶) سومى خاتۇنىنە، (۴) سومى ئەبىسىنە قالغان (۱۴) سومى آتاسىنە تىيەر. اگر دە خاتۇنى ئىلە آناسىنىڭ آناسى ھەم آتاسىنىڭ آناسى ودغى بىر اوغلى سلامت قالغان بولسەلەر، (۲۴) سومنىڭ (۳) سومى خاتۇنىنە و (۴) سومى ئەبىلەرگە تىيەر. قالغان (۱۷) سومى اوغلىنە تىيەر. فرضاً:

میت ۲۴ سومدن			
خاتۇنىنە	ئەبىسە	آتاسىنە	میت
۶ سوم	۴ سوم	۱۴ سوم	
ربع	سدىس	عصبە	
خاتۇنىنە	ئەبىگە	اوغلىنە	
۳ سوم	۴ سوم	۱۷ سوم	
ثمن	سدىس	عصبە	
ھەر بىر نە ئىككىش سوم			

میت ۲۴ سومدن				میت ۲۴ سومدن			
اوغلى.	آتاسىنىڭ	ايرى	آتاسى	اوغلى.	آتاسىنىڭ	آتاسى	ايكى خاتونى
عصبه	مغروم	ربع	سدس	عصبه	مغروم	سدس	ثمن
۱۴ سوم	۰۰	۶	۴	۱۴	۰۰	۴	۳

میت ۲۴ سومدن				میت ۲۴ سومدن			
۳ خاتۇنى،	آناسىنىڭ،	آناسىنىڭ،	اوغلىنىڭ،	۳ خاتۇنى،	آناسىنىڭ،	آناسىنىڭ،	اوغلىنىڭ،
ثمن	آناسى	آناسىنىڭ آناسى	اوغلى	ثمن	آناسى	آناسىنىڭ آناسى	اوغلى
۳	سدىس	محرۇم	عصبە	۳	سدىس	محرۇم	عصبە
ھەر بىر نە ۱			۱۷	ھەر بىر نە ۱			۱۷

(۵) اتانگ میراثی . (اب)

(۳۰) میتنڭ اوغلى ياكە اوغلىنڭ اوغلى سلامت بولغانده، آتاسينه ميراثنڭ سىدى گنە تىيەر .

(۳۱) میتنڭ اوغللى سلامت فالمىچى قىزى ياكە اوغلىنڭ قىزى غنە سلامت قالغان بولسە دە آتاسينه ميراثنڭ سىدى گنە تىيەر . بوسورتە آتا، سىدىنى آلغاندىن سوڭ دە ميراث آرتۇب فالۇرلىق بولسە، شول قالغان مالنى دە عىبە وارثلار جملەسىدىن بولۇپ آتا آلۇر .

(۳۲) اگر دە میتنڭ اوغللى دە قىزلى دە اوغلىنڭ بالالىرى دە سلامت قالغان بولماسەلر، آتاسى باشقە وارثلاردىن قالغان مالنىڭ ھەر قايسىنى عىبە بولۇپ جىيۇب آلۇر .

فرضاً :

میت ۲۴ سومدىن				میت ۲۴ سومدىن			
خاتونى، ئىنى ۳	آناسى، سىدى ۴	آتاسى، سىدى ۴	اوغلى، عىبە ۱۳	ايرى، ربع ۶	قىزى، نصف ۱۲	آتاسى، سىدى و عىبە ۶ = ۲ ÷ ۴	۲۴ سومدىن
خاتونى، ئىنى ۳	آناسى، سىدى ۴	آتاسى، سىدى ۴	اوغلى، سىدى و عىبە ۵ = ۱ ÷ ۴	ايرى، نصف ۱۲	آناسى، سىدى ۴	آتاسى، عىبە ۸	۲۴ سومدىن

(۶) بابانگ میراثی . (جد)

(۳۳) میتنڭ آتاسى سلامت بولغانده باباسينه يعنى آتاسينڭ آتاسينه ميراث تېمەس .

فرضاً :

میت ۲۴ سومدىن				میت ۲۴ سومدىن			
خاتونى، ئىنى ۳	قىزى، نصف ۱۲	آتاسى، سىدى و عىبە ۵ = ۵ ÷ ۴	آتاسينڭ آتاسى، محرۇم ۱۰	ايرى، ربع ۶	آتاسى، سىدى ۴	آتاسينڭ آتاسى، محرۇم ۱۰	۲۴ سومدىن
خاتونى، ئىنى ۳	آناسى، سىدى ۴	آتاسى، سىدى ۴	اوغلى، عىبە ۱۳	ايرى، ربع ۶	قىزى، نصف ۱۲	آتاسى، سىدى و عىبە ۶ = ۲ ÷ ۴	۲۴ سومدىن

(۳۴) آتاسى سلامت بولماغانده آتاسينڭ آتاسى گوياميتنڭ آتاسى ھىكمەندە بولۇپ، آتاسينه ميراثنڭ نى قدر اولۇشى تېيە چك بولسە، باباسينه دە شول قدر تىيەر .

میت ۲۴ سومدىن				میت ۲۴ سومدىن			
خاتونى، ئىنى ۳	آناسى، سىدى ۴	آتاسى، سىدى ۴	اوغلى، عىبە ۱۳	ايرى، ربع ۶	قىزى، نصف ۱۲	آتاسى، سىدى و عىبە ۶ = ۲ ÷ ۴	۲۴ سومدىن
خاتونى، ئىنى ۳	آناسى، سىدى ۴	آتاسى، سىدى ۴	اوغلى، سىدى و عىبە ۵ = ۱ ÷ ۴	ايرى، نصف ۱۲	آناسى، سىدى ۴	آتاسينڭ آتاسى، عىبە ۸	۲۴ سومدىن

(۳۵) ميتنڭ آتاسى ياكە ئىيىسى طرفىدىن بولغان بابالىرى وارث توڭل، بلكە ذوالرحمدلر . باشقە وارثلار سلامت بولغانده آلارغە ميراث تېمەس .

۷) بالالرنىڭ مىراثى . (اولاد، ابن و بنت)

۳۶) اگرده ميتنىڭ قىز بالالىرى قالغان بولماسە، فقط اير بالالىرى غنە سلامت قالسە، نىچە بولسەلر دە، عصبە بولۇپ مىراثنىڭ باشقە وارثلارنىڭ ئۇلۇشلىرىدىن آرتقان قدرىنىڭ ھەممەسىنى جىيۇب آلۇرلار دە، اوز آرالر نە تىگىز لەب بولۇرلر . فرضاً :

میت	۲۴ سومدن	میت	۲۴ سومدن
خاتونى، ئەن	۳	ايرى، ربع	۶
آناسى، سەس	۴	آناسى، سەس	۴
بىراوغلى، عصبە	۱۷	ايكى اوغلى، عصبە	۱۴
		ھىر بىرىنە ۲ شى	

۳۷) اگرده اوغللىرى ايلە قىزلىرى دە سلامت قالغان بولسەلر، ھىر قايوسى بىرگە عصبە بولۇپ باشقە وارثلاردىن قالغان مىراثنى جىيۇب آلۇرلر . لىكن اوز آرالرىدە بولشكاندە قىزلىرى يارتى كىشىگە حساب قىلىنۇپ اوغللارغە ايكىشەر وقىلارغە بىرەگنە ئۇلۇش تىيەر . فرضاً :

میت	۲۴ سومدن	میت	۲۴ سومدن
آناسى، سەس	۴	ايرى، ربع	۶
آناسى، سەس	۴	آناسىنىڭ آناسى، سەس	۴
۶ اوغلى، ۴ قىزى، عصبە	۱۶	۲ اوغلى، ۳ قىزى، عصبە	۱۴
ھىر بىرىنە ۲ شى		ھىر بىرىنە ۲ شى	

۳۸) اگرده ميتنىڭ اوغللىرى سلامت قالمايچى، بىر قىزى غنە سلامت قالغان بولسە آكا مىراثنىڭ نصفى تىيەر . فرضاً :

میت	۲۴ سومدن	میت	۲۴ سومدن
خاتونى، ئەن	۳	ايرى، ربع	۶
آناسى، سەس	۴	آناسىنىڭ آناسى، سەس	۴
آناسى، سەس	۴	بىر قىزى، نصف	۱۲
۲ قىزى، ئەن	۱۱	ايرى، نصف	۲

۳۹) اگرده ميتنىڭ اوغللىرى سلامت قالمايچى ايكى يالاچ قىزى سلامت قالغان بولسەلر، قىزلارغە مىراثنىڭ (۲/۳) ئىلئانى يەنى اۋچەن ايكى ئۇلۇشى تىيەر دە، اوز آرالرىدە تىگىز لەب بولشۇرلر . فرضاً :

میت	۲۴ سومدن	میت	۲۴ سومدن
آناسى، سەس	۴	ايرى، ربع	۶
تەيىسى، سەس	۴	آناسىنىڭ آناسى، سەس	۴
۲ قىزى، ئەن	۱۶	۲ قىزى، ئەن	۱۶
ھىر بىرىنە ۸		ھىر بىرىنە ۴	

۴۰) اگرده بالالارغە، (۲۴) سومدىن تىگان ئۇلۇشنى تىگىز لەب بولو مەكەن بولماس، مجموعىنى تىگان ئۇلۇشنى آيرغاندىن سولۇ سوماسىنە فاراب سوملاپ تىيىنلەپ علم حساب قاعدەسى بويىچە چامالاب تەقسىم قىلىنۇر . (*)

(*) خاتۇنلر، ئەيىلر، اير طوغانلر وقىز طوغانلر كى باشقە وارثلار دە مجموعىنىڭ ئۇلۇشلىرى تىگىز بولنەگەنە ئۇشبو روشچە عمل قىلىق تىيىشلىر .

میت ۲۴ سومدن			فرضا :
آناسی، سدس ۴	ئەببسی، سدس ۴	۳ قزی ئىشان ۱۶	

اۋشبو صورتده قز لرغه تيگان (۱۶) نى اوچسینه تيگزلەب بولوممکن توگلدەر .
چونکہ هر برسینه (۵) شرصوم بيرسەك، برصوم آرتۇب قالادر . اكرده (۶) شرصوم
بيرمكچى بولسەق، (۳) صوم يېتميدەر . مۇنە بۇندای صورتده قز لرغه تيگان (۱۶)
صومنى تيينلەرگە آوشترۇب (۱۶۰۰) تيين ايتەك كيرەك . صوكره شول (۱۶۰۰) تييننى
اۋچ قزغه علم حسابنك تقسيم قاعدهسى بويىچە بولەك كيرەك . بس شول رەوشچە
عمل قىلغانده (۱۶) سومدن هر قزغه (۵۳۳) تيين تىيۇب آراده برگنه تيين آرتۇب
كسر بولۇب قالادر . كوب صوما آراسنده بر تيين يا اون تيين كى آز آقچە
وارثلرنك قايىسىنه بولسەدە، كوب توگلدەر .



(۸) اوغلنك بالالرينك ميراثى . (اولاد ابن)

(۴۱) ميتنك اوز اوغلى سلامت بولغانده اوغلينك بالالرينك هېچ برسینه

میراث تيمس . فرضاً : ميت ۲۴ سومدن			
ايرى، ربع ۶	آناسى، سدس ۴	اوغلى، عصبه ۱۴	اوغلينك اوغلى، محروم ۰۰

(۴۲) ايکى يالۋچ قزى سلامت بولغانده ده ميتنك اوغلينك قز بالالرينه ميراث تيمس .

فرضا : ميت ۲۴ سومدن			
آناسى، سدس ۴	آناسى، سدس ۴	۲ قزى، ئىشان ۱۶	اوغلينك ۳ قزى، محروم ۰۰

(۴۳) مگر بوسورتده ميتنك اوغلى نك بالالرى آراسندن برسى اير بالا بولسە،
مجموعسى برگه عصبه بولۇب، باشقە وارثلردن قالغان ميراثنى اير بالاغە بر اولوش
قز بالاغە يارتى اولوش ايتۇب، بولشۇرلر . فرضاً :

میت ۲۴ سومدن		میت ۲۴ سومدن	
خاتونى، ثمن ۳	آناسى، سدس ۴	۲ قزى، ئىشان ۱۶	اوغلينك ۸ قزى، عصبه ۱۶
اوغلينك ۸	اوغلينك ۸	اوغلينك ۲ اوغلى، عصبه ۱۴	اوغلينك ۴ قزى، عصبه ۱۴
هر بر ۲	هر بر ۲	هر بر ۲	هر بر ۲

(۴۴) ميتنك برگنه قزى سلامت بولغانده ده اوغلينك بالالرى آراسنده برسى
اير بالا بولسە، مجموعسى برگه عصبه بولۇب باشقە وارثلردن قالغان ميراثنى اير

بالاڭە بىر اۋلۇش قىز بالاڭە يارتى اۋلۇش ايتۇب بولشۇرلر. فرضاً:

میت ۲۴ سومدن				میت ۲۴ سومدن			
خاتونى ۳ ئىم	آناسى ۴ سدىس	برقىزى ۱۲ نصف	اوغلىڭ ۵ عصبه	ايرى ۶ ربع	برقىزى ۱۲ نصف	اوغلىڭ ۴ قىزى	اوغلىڭ ۶ عصبه
ھىر بر ۱				ھىر بر ۲			

(۴۵) مېتنىڭ بىرگنە قىزى سلامت بولۇپ اوغلىڭ بالاڭرى ھىر برىسى قىز بالا بولسەلر، جھوعسىنە مېراثنىڭ سدىسى گنە تېيەر. فرضاً:

میت ۲۴ سومدن				میت ۲۴ سومدن			
خاتونى ۳ ئىم	برقىزى ۲۱	اوغلىڭ ۴ قىزى	آناسى ۴ سدىس	ايرى ۴ نصف	برقىزى ۱۲ نصف	اوغلىڭ ۴ قىزى	آناسى ۴ سدىس
ھىر برىنە ۲				ھىر برىنە ۴			

(۴۶) اوزىنىڭ ھېچ بىر بالاسى سلامت قالماغاندە، اوغلىڭ بالاڭرى، گويا مېتنىڭ اوز بالاڭرى ھكىمدە بولۇرلر. مېتنىڭ اوز بالاڭرىنە نى قدر تېيەك بولسە، اوغلىڭ بالاڭرىنە دە شول قدر تېيەر.

(۴۷) مېتنىڭ اوغلىڭ اوغلىڭ بالاڭرىدە اوز درجەلەرنە، گويا اوغلىڭ بالاڭرى ھكىمدە درلر. لىكن اوغلىڭ بالاڭرى سلامت بولغاندە ئىلرغە مېراث تېمىس.

(۴۸) مېتنىڭ قىزىنىڭ بالاڭرى وقىزىنىڭ قىزىنىڭ بالاڭرى يوقاردە بىر كىرە بىيان قىلىندىغىچە وارث توگل، بلىكە ذوالرحمدلر.

(۹) آتا وآنا بىر چىن طوغانلر نىڭ مېراثلىرى. (اخ واخت لاپ وام)
(۴۹) اوغلى يا اوغلىڭ اوغلى، آناسى يا آناسىنىڭ آناسى سلامت بولغان وقتدە مېتنىڭ آنا آنا بىر چىن طوغانلر نە ھېچ مېراث تېمىس. فرضاً:

میت ۲۴ سومدن				میت ۲۴ سومدن			
خاتونى ۳ ئىم	آناسى ۴ سدىس	اوغلى ۱۲ عصبه	چىن طوغانى. ۱۰ محروم	ايرى ۱۲ نصف	ئەببىسى ۴ سدىس	آناسى ۸ عصبه	چىن طوغانى. ۱۰ محروم

(۵۰) اوغلى دە اوغلى نىڭ اوغلى دە بولماسە، بلىكە قىزى يا اوغلىڭ قىزى غنە سلامت قالغان بولسە، مېتنىڭ چىن طوغانلرى اير بولسەلر دە قىز بولسەلر دە، عصبە بولۇرلر. اۋشبو عصبە بولغان چىن طوغانلر قايروسى اير وقايروسى قىز بولۇپ قاتش بولسەلر، مېراثنىڭ اۋلۇشلى وارثلردىن قالغانىنى اير كىكلىرىنە بىر اۋلۇش قىزلىرىنە يارتى اۋلۇش ايتۇب بولشۇرلر: فرضاً:

میت ۲۴ سومدن				میت ۲۴ سومدن			
خاتونى ۳ ئىم	آناسى ۴ سدىس	برقىزى ۱۲ نصف	چىن اير يا قىز طوغانى. ۵ عصبه	ئەببىسى ۴ سدىس	۴ قىزى	چىن اير طوغانى ۴ عصبه	چىن قىز طوغانى ۴ عصبه
ھىر برىنە ۱۲				ھىر برىنە ۱۶			

(۵۱) اوغلی ده قزی ده اوغلینگ بالالری ده سلامت بولماسه ، میتنگ چن طوغانلرینگ آرادن برسی ایرکک بولسه ، مجموعسی عصبه بولوب ، میراثنگ باشقه وارثلردن قالغان قدرینی مذکور ره وشپه بولشورلر . فرضاً :

میت				میت			
۲۴ صومدن		۲۴ صومدن		۲۴ صومدن		۲۴ صومدن	
خاتونی	آناسی	چن ایرطوغانی.	۲	ایری	ته بیسی	چن ایرطوغانی	۳
ربع	سدس	عصبه ۱۴		نصف	سدس	عصبه	۲
۶	۴	هر بر سینه ۷		۱۲	۴	هر بر	۸
							۱

(۵۲) اگرده مذکور صورتده میتنگ چن طوغانلری آراسنده ایرکک بولمچی ، یکی یا اوچ قرطوغانلری قالسه ، نیچه بولسه لرده مجموعسینه میراثنگ ثلثانی تییر . شول ثلثانی هر بر سینه تیگز ایتوب اوز آرا بولشورلر . فرضاً :

میت				میت			
۲۴ صومدن آتا ۲ صوم		۲۴ صومدن آتا ۴ صوم		۲۴ صومدن آتا ۴ صوم		۲۴ صومدن آتا ۴ صوم	
خاتونی	چن قرطوغانلری.	۶		آناسی	چن قرطوغانی.	۴	
ربع	ثلثان ۱۶ = ۲ = ۱۸			سدس	ثلثان ۱۶ = ۳		
۶	یته ۲ آتوب قالغانی ده بونلرغه تییردر.			۴ = ۱	هر برینه ۴ صوم ۷۵ تین.		
	هر بر سینه ۳						

(۵۳) اگرده مذکور صورتده یعنی میتنگ اوغلی ده قزی ده اوغلینگ بالالری ده قالماغان صورتده برگنه چن طوغان قز قارنداشی سلامت قالغان بولسه ، اول قز طوغانینه میراثنگ یارتیسی تییردر . فرضاً :

میت				میت			
۲۴ صومدن		۲۴ صومدن		۲۴ صومدن		۲۴ صومدن	
ایری	بیر چن قرطوغانی.	۱۲		خاتونی	ته بیسی	بیر چن قرطوغانی.	۱۲
نصف	نصف			ربع	سدس	نصف	
۱۲				۶	۴		

(۱۰) آنا باشقه آتا برطوغانلرینگ میراثی . (اغ واخت لاب)
(۵۴) میتنگ آنا باشقه آتا برطوغانلرینه ، میتنگ اوغلی یا اوغلینگ اوغلی ، آناسی ، یا آناسینگ آناسی ، یا که چن ایرطوغانی یا که بر قزی ایله بر چن قز طوغانی سلامت بولغان وقتده ، هیچ میراث تیمس . فرضاً :

میت				میت			
۲۴ صومدن		۲۴ صومدن		۲۴ صومدن		۲۴ صومدن	
خاتونی	آناسی	اوغلی	آتا برطوغانی.	ایری	آناسینگ آناسی	آناسی	آتا برطوغانی.
ثلث	سدس	عصبه ۱۷	محرورم ۱۰	نصف	سدس	عصبه ۸	محرورم ۱۰
۳	۴			۱۲	۴		

میت				میت			
۲۴ صومدن		۲۴ صومدن		۲۴ صومدن		۲۴ صومدن	
خاتونی	چن ایرطوغانی	آتا برطوغانی.	۱۸	ایری	بیر قزی	چن قرطوغانی	آتا برطوغانی.
ربع	عصبه	محرورم ۱۰		ربع	نصف	عصبه ۶	محرورم ۱۰
۶				۱۲			

(۵۵) میتنگ اوغللری بولمچی قزلری یا که اوغلینگ قزلری سلامت بولغانده آتا برطوغانلری ایر بولسه لرده ، قز بولسه لرده ، عصبه بولورلر .

فرضا:

میت	۲۴ سومدن	میت	۲۴ سومدن
آناسی، ثلث ۸	آتا بر ایر بر طوغانی، عصبه ۸	آناسی، ثلث ۸	آتا بر ایر بر طوغانی، عصبه ۸
بر قزی، نصف ۱۲	قزی، نصف ۱۲	بر قزی، نصف ۱۲	قزی، نصف ۱۲
۴	۴	۴	۴

(۵۶) اوغلی ده قزی ده و اوغلینگ بالاسی ده قالغان بولمچی، ایکی چن طوغان قز قارداشی سلامت بولغان صورتده، میتنگ آتا بر ایر طوغانی عصبه بولور.

میت	۲۴ سومدن
خاتونی، ربع ۸	۲ چن قز طوغانی، ثلثان ۱۶
۲	۲

(۵۷) مذکور صورتده آتا بر قز طوغانلری غنه قالغان بولسه، آنلرغه میراث تیمس.

میت	۲۴ سومدن آتا ۲ سوم
خاتونی، ربع ۸	۲ چن قز طوغانی، ثلثان ۱۶
۲	۲

(۵۸) اگرده آرا لرنده میتنگ آتا بر ایر طوغانی ده قالغان بولسه، آکا اییهر و ب آتا بر قز طوغانلری ده عصبه بولور لر. فرضاً:

میت	۲۴ سومدن
خاتونی، ربع ۸	۲ چن قز طوغانی، ثلثان ۱۶
۲	۲

(۵۹) اگرده میتنگ برگنه چن قز طوغانی سلامت بولسه، آتا بر قز طوغانلرینه نیچه کشی بولسه لرده، میراثنگ سدسی گنه تییه ر. فرضاً:

میت	۲۴ سومدن آتا ۸ سوم
بر چن قز طوغانی، نصف ۱۲	آتا بر قز طوغانی، سدس ۲
۶	۲

(۶۰) اگرده میتنگ اوز بالاسی ده، اوغلینگ بالاسی ده، آناسی ده آناسینگ آناسی ده چن طوغانلری ده هیچ برسی سلامت قالغان بولماسه لر، آتا بر قز طوغانلرندن ایکی یا اوچ کشی بولسه لر، مجموعسینه میراثنگ ثلثانی تییه ر.

(۶۱) اگرده اوشبو صورتده آتا بر طوغان قز قارداشی برگنه قالغان بولسه، آکا میراثنگ نصفی تییه ر. فرضاً:

میت	۲۴ سومدن آتا ۲ سوم	میت	۲۴ سومدن
خاتونی، ربع ۸	آتا بر قز طوغانی، ثلثان ۱۶	ایری، نصف ۱۲	آتا بر قز طوغانی، نصف ۱۲
۲	۲	۱۲	۱۲

(۱۱) آتا باشقه آنا برطوغانلرنىڭ مىراثى . (اخ واخت لام)

(۶۲) مېتىڭ بالاسى، اوغلىڭ بالاسى، آتاسى ياكە آتاسىڭ آتاسى سلامت بولغاندە، آنا برطوغان فارداشلرىنە ھېچ مىراث تېمىس . فرضاً:

میت ۲۴ سومدن			میت ۲۴ سومدن		
خاتونى، ثمن ۳	اوغلى، عصبه ۲۱	آنا برطوغانى، محروم ۰۰	ايرى، ربع ۶	اوغلىڭ اوغلى، عصبه ۱۸	آنا برطوغانى، محروم ۰۰

میت ۲۴ سومدن			میت ۲۴ سومدن		
آناسى، ثلث ۸	آتاسى، عصبه ۱۶	آنا برطوغانى، محروم ۰۰	آناسىڭ، سدس ۴	آتاسىڭ، عصبه ۲۰	آنا برطوغانى، محروم ۰۰

(۶۳) اگرده مذکور كشيلىر سلامت بولماسەلەر، مېتىڭ آنا برطوغانى بىرگنە كشى سلامت بولسە، كىرەك اير كشى كىرەك قز كشى بولسون، مىراثىڭ سەسسىنى آلۇر:

میت ۲۴ سومدن آرتا ۱۲ سوم	
آناسى، ثلث ۸ يەنە ۸	آنا برطوغانى، سدس ۴ يەنە ۴

(۶۴) اگر اوشبو صورتدە مېتىڭ آنا برطوغانلرى ايكى يالۇچ كشى سلامت قالغان بولسەلەر، نېچە كشى بولسەلدە، مجموعسى مىراثىڭ ثلثنى آلۇب ھەر برسېنە تېگزلەپ بولۇرلار . ايرلرىڭدە خاتونلرىڭدە اۇلۇشلىرى بىر تېگىز بولۇر . عصبەلەر كىبى ايرلرگە بىر اۇلۇش خاتونلرغە يارتى اۇلۇش ايتۇب بولمىسلار .

میت ۲۴ سومدن آرتا ۸ سوم	
آناسى، ثلث ۸ يەنە ۴	ايكى آنا برطوغانلرى، ثلث ۸ يەنە ۴

(۶۵) اگرده مېتىڭ آنا برطوغانلرىنە مىراثىڭ سەسسىنى يا ثلثىنى بىرگەچ، آنا و آنا برطوغان عصبە اير فارداشلرىنە ھېچ مال قالماسلىق بولسە، فارداشلرنىڭ ھەر قايسى آنا برطوغان فارداشلرگە حساب قىلىنۇب مىراثىڭ سدس يا ثلثىدە اورتاق بولۇرلار . فرضاً:

میت ۲۴ سومدن	
ايرى، نصف ۱۲	آناسى، سدس ۴
۲چن ايرى طوغانى، ثلث ۸ ھەر برسېنە ايگىش سوم.	
۲چن آنا برقىن طوغانى .	

بومسئله (مسئلہ ہماريہ عثمانیہ) اسمندە مشهور مسئلہدر .

(۱۲) ایر طوغانینگ اوغللرینگ میراثی . (ابن الاخ)

(۶۶) میتنگ آتا باشقه آنا بر طوغانلرینگ بالالری وارث توگل بلکه ذوالرحمدرلر . باشقه وارثلر سلامت بولغانده آنلرغه میراث تیمس .

(۶۷) آتا و آنا بر چن ایر طوغانینگ اوغللرینه ده، میتنگ اوغلی یا که اوغلینگ اوغلی، آتاسی یا که آتاسینگ آتاسی، چن ایر طوغانی یا که آتایر ایر طوغانی سلامت بولغانده میراث تیمس .

(۶۸) مذکور کشیلر سلامت بولماغانده عصبه بولوب، میراثینگ باشقه وارثلردن قالغانی آنلرغه تییر . فوضا:

۲۴ سومدن		
ایری نصف ۱۲	آتاسی ثلث ۸	آتا و آنا بر ایر طوغانینگ اوغلی. عصبه ۴

۲۴ سومدن		
خاتونی ربع ۶	آتاسینگ آتاسی سدس ۴	آتا و آنا بر ایر طوغانینگ اوغلی. عصبه ۱۴

(۶۹) میتنگ آتا باشقه آتا بر ایر طوغانینگ اوغللری ده چن ایر طوغانینگ اوغللری حکمنده درلر لکن آنلرغه چن ایر طوغانینگ اوغلی سلامت بولغانده میراث تیمس .

۲۴ سومدن		۲۴ سومدن	
آتاسی ثلث ۸	چن ایر طوغانینگ اوغلی عصبه ۱۶	آتا بر ایر طوغانینگ اوغلی. عصبه ۱۶	آتاسی ثلث ۸

(۷۰) میتنگ قز طوغانلرینگ بالالری وایر طوغانینگ قزلری وارث توگل بلکه ذوالرحمدرلر .

(۱۳) آتا یا بابانگ ایر طوغانلرینگ میراثی . (عم)

(۷۱) میتنگ آتاسینگ آتا بر طوغان فارداشلری وارث توگل بلکه ذوالرحمدرلر . باشقه وارثلر سلامت بولغانده آنلرغه میراث تیمس .

(۷۲) میتنگ آتاسینگ چن قز طوغانلری ده آتا بر قز طوغانلری ده ذوالرحمدرلر .

(۷۳) میتنگ آتاسینگ چن ایر طوغانی وارث بولسه ده،

میتىڭ اوغلى ياكە اوغلىنىڭ اوغلى، آتاسى ياكە آتاسىنىڭ آتاسى آنا بىر طوغان
 اير قارداشى، ودخى قزى ايله آنا بىر طوغان قز قارداشى سلامت بولغانده ميراث آلماس.
 (۷۴) مذکور كشيلىرىڭ ھېچ برسى سلامت بولماغانده عصبه بولۇرلر.
 (۷۵) ميتىڭ آتاسىنىڭ چن اير طوغانى سلامت بولغانده آنا بىر اير طوغانى
 ميراث آلماس. اول سلامت بولماغانده آنڭ اورنىنە بو عصبه بولۇر.
 (۷۶) ميتىڭ آتاسىنىڭ اير طوغانى سلامت بولماغانده آتاسىنىڭ آتاسىنىڭ اير
 طوغانى آنڭ اورنىنە عصبه بولۇر.



(۱۳) اتانىڭ يا بابانىڭ اير طوغانىنىڭ اوغللىرىنىڭ مىراثى. (ابن عم)
 (۷۷) ميتىڭ آتاسىنىڭ قز طوغانلىرىنىڭ بالالىرى، وآنا بىر طوغانلىرىنىڭ بالالىرى،
 اير طوغانلىرىنىڭ قزلىرى وارث توڭل، بلكە ذوالرحمدلرلر.
 (۷۸) ميتىڭ آتاسىنىڭ آنا بىر اير توغانلىرىنىڭ، اوغللىرى ميتىڭ اوغلى ياكە
 اوغلىنىڭ اوغلى، آتاسى ياكە آتاسىنىڭ آتاسى، آنا بىر طوغان اير قارداشىنىڭ اوغلى
 ودخى قزى ايله آنا بىر طوغان قز قارداشى سلامت بولغانده ميراث آلماسلر.
 (۷۹) مذکور كشيلىرىڭ ھېچ برسى سلامت بولماغانده آتاسىنىڭ اير
 طوغانلىرى ھكىمدە بولۇپ عصبه بولۇرلر.
 (۸۰) ميتىڭ آتاسىنىڭ اير طوغانىنىڭ اوغلى سلامت بولماغانده، آتاسىنىڭ
 آتاسىنىڭ اير طوغانىنىڭ اوغلى آنڭ اورنىنە عصبه بولۇر.



ميراثنىڭ آرتووى. (ردّ مخرج المسئلة)

(۸۱) اگرده ميتىڭ عصبه وارثلىرى سلامت قالغان بولماسە، بلكە فقط اولۇشلى
 وارثلىرى گنە سلامت قالۇپ، شول وارثلىرگە (۲۴) سومدىن اولۇشلىرى قدر بىرگاندىن
 صوڭ ميراث ينە آرتۇپ فالۇرلىق بولسە، شول قالغان ميراثدە ميتىڭ ايرى يا
 خاتۇندىن باشقە اولۇشلى وارثلىرىنە اولۇشلىرى چاماسنە قاراپ بولۇپ بىرلۇر.
 اما ميتىڭ ايرى ايله خاتۇنىنە ھېچ بروقتدە اولۇشلىرىدىن آرتىق بىرلمس.
 (۸۲) بوقارده مذکور رەوشچە ميراثنىڭ آرتقان مسئلەلرندە مال ايكى تۇرلى
 رەوشدە تقسيم قىلىنەدر: اگرده اولۇشلى وارثلىر آراسىدە ميتىڭ ايرىدە، خاتۇنىدە

قالغان بولماسە، مجموع وارثلرگە (۲۴) سومدىن نى قدر سوم تىيەچك بولۇپ كورنەسە، ميراث شول قدر سومدىن حسابلاپ تەقسيم قىلىنۇر. فرضاً ميتنىك آناسى ايله بر قزى سلامت قالغان بولسەلر، (۲۴) سومدىن آناسىنە سدسى (۴) سوم، قزىنە نصفى (۱۲) سوم تىيەدر. (۸) سوم آرتۇب قالادىر. پس ايمىدى بو صورتدە ميراثنى آنا ايله قزىغە (۲۴) سومدىن تىيەچك بولۇپ كورنگان (۱۶) سومدىن حسابلاپ تەقسيم قىلىنۇر. بىنى ميتنىك آناسىنە ميراثنىك هر (۲۴) سومدىن توگل، بلكە هر (۱۶) سومدىن (۴) سوم وقزىنە (۱۲) سوم بىرلۇر. مثلاً:

ميت (۲۴ سومدىن) آرتو سببى ۱۶ سومغە توشىلدى.	
آناسى، سدس ۴	بىر قزى، نصف ۱۲

اوشبو توبىقندەگى مسئلەلەردەدە، ميراث آرتو سببى يوقار دەغى مسئلە كىي تەقسيم قىلنادىر:

ميت (۲۴ سومدىن) آرتو سببى ۲۰ سومغە توشىلدى.	
آناسى، سدس ۴	ايكى قزى، ثلثان ۱۶

ميت (۲۴ سومدىن) آرتو سببى ۲۰ سومغە توشىلدى.	
آناسى، سدس ۴	بىر قزى، نصف ۱۲

ميت (۲۴ سومدىن) ۲۰ سومغە توشىلدى.	
ايكى آنا برطوغانى، ثلث ۸	برچن قزى طوغانى، نصف ۱۲

ميت (۲۴ سومدىن) ۲۰ سومغە توشىلدى.	
آناسى، ثلث ۸	برچن قزى طوغانى، نصف ۱۲

۸۳) اگردە ميراث آرتقان صورتدە اولۇشلى وارثلر آراسىندە ميتنىك ايرى ياكە خانۇنىدە بولسە، ميراثنىك (۲۴) سومدىن آرتقان سوملىرى تىيىنلرگە اوشدرلۇپ ميتنىك ايرى ايله خانۇننىدىن باشقە وارثلرىنە اولۇشلىرىنە چامالاب بولۇپ بىرلۇر:

فرضا:

ميت ۲۴ سومدىن آرتوب قالادىر ۶ سوم بىنى (۶۰۰) تىين		
خاتونى، ربع	آناسىك آناسى، سدس ۴	ايكى آنا برطوغانى، ثلث ۸
بىنە ۳۰۰ تىين	بىنە ۴۰۰ تىين	ھەر بىرىنە ۶۰۰ تىين

اوشبو صورتدە آرتۇب قالغان ۶ سوم (۶۰۰) حساب قىلىنۇپ، ميتنىك آناسى ايله ايكى آنا برطوغانلىرىنە (۲۰۰) تىين ايتوب اولگى ميراثلىرىنە آرتىدۇرۇپ بىرلەدر.

ودخى : مېت ۲۴ سومدىن آرتۇب قالادىر (۱) سوم يەنى (۱۰۰) تېين

خاتونى ئىمىن ۳	ايكى ئەيىسى سەس ۴ يەنە ۲۰ تېين ھەربىنە ۲۰ سوم ۱۰ تېين	۴ قىزى ئىشان ۱۶ يەنە ۸۰ تېين ھەربىنە ۲۰ سوم ۲۰ تېين
----------------------	---	---

بوصورتىدە آرتۇب قالغان ۲ سوم (۱۰۰) تېين حساب قىلىنۇب اۇلۇشلىرى
چاماسىنچە مېتنىڭ ئۇيغۇرلارنى ھەربىنە (۱۰) تېين وقۇلرىنە ھەربىنە (۲۰) تېين
آرتۇرۇب بىرلۇر.

ودخى : مېت ۲۴ سومدىن آرتۇب قالادىر (۲) سوم يەنى (۲۰۰) تېين

ايىرى رېغ ۶	ايكى ئەيىسى سەس ۴ يەنە ۵۰ تېين ھەربىنە ۲۰ سوم ۲۵ تېين	بىر قىزى نصف ۱۲ يەنە ۱۵۰ تېين
-------------------	---	-------------------------------------

بوصورتىدە آرتۇب قالغان ۲ سوم (۲۰۰) تېين حساب قىلىنۇب اۇلۇشلىرى
مېتنىڭ ئۇيغۇرلارنى ھەربىنە (۲۵) تېين وقۇلرىنە (۱۵۰) تېين آرتۇرۇب بىرلۇر .



ميراثنىڭ يېتەمەسى . (عول مخرج المسئلة)

(۸۴) بىك سىرەك قايسى مسئلەلەردە اتقاغا مېتنىڭ كوبرەك اۇلۇشلى وارثلىرى
برگە جىيىلۇب سلامت قالادىر . بۇندى مسئلەلەردە ميراثنىڭ ھەر ۲۴ سومدىن وارثلىرى
ھەربىنە اۇلۇشلىرى قدر بىرورگە (۲۴) سوم يېتەمى قالادىر . بوتقىدە وارثلىرى
(۲۴) سومدىن فرض قىلۇب بىرلىگان اۇلۇشلىرىڭ سانلىرىنى برگە جىيىمى كىرەك
بولۇر . شول سانلىرىڭ جىمەسىنى قدر سان بولسە ، ميراثنى شول قدر سومدىن
حسابلاپ تەقسىم قىلىنۇر .

مېت ۲۴ سوم يېتەمە سېبى ۲۷ سومدىن حساب قىلىندى . (مسئله ومېنبريه)

خاتونى ئىمىن ۳	آناسى سەس ۴	آناسى سەس ۴	ايكى قىزى ئىشان ۱۶
----------------------	-------------------	-------------------	--------------------------

ودخى : مېت ۲۴ سوم يېتەمە سېبى ۲۸ سومدىن حساب قىلىندى .

ايىرى نصف ۱۲	بىرچن قىزىلغانى نصف ۱۲	بىر آنا بىرلۇغانى سەس ۴
--------------------	------------------------------	-------------------------------

ودخى : مېت ۲۴ سوم يېتەمە سېبى (۳۰) دن حساب قىلىندى .

خاتونى رېغ ۶	آناسى سەس ۴	ايكى چن قىزىلغانى ئىشان ۱۶	بىر آنا بىرلۇغانى سەس ۴
--------------------	-------------------	----------------------------------	-------------------------------

ودخی : میت

۲۴ سوم یتیم و سبیل (۴۰) سومدن حساب قیلندی.				
ایکی آنا برطوغانی.	ایکی چن قزطوغانی	آناسی	ایری	
ثلث	ثلثان	سدس	نصف	
۸	۱۶	۴	۱۲	

تَخَارُج.

۸۵) میتنڭ بر وارثی میراثدن اوزینه نییه چك بولغان اولوشنی هیچ آلمیچی
یاكه برەر نۇرلى نرسه آلۇب قالغان قدرینی باشقه وارثلارگه اورناتاق ایتۇب
باغشلالوی درستدر. بوڭا عرچه (تخارج) دییلور. بوتقدیرده (۲۴) سومدن تخارج
قیلغان وارثنڭ اولوشی قدر کیمتلۇب، میراثنی قالغان سوملر حسابندن حسابلاب
تقسیم قیلنۇر.

فرضا:

۲۴ سومدن میت

۱۲ اوغلی بر قزی.	آناسی	آناسی	ایری
عسبه	سدس	سدس	ربع
۱	۴	۴	
هر بر عسبه			
۸			
۲			

۸۶) اوشبو صورتده میتنڭ ایری تخارج قیلسه، میراث (۱۸) سومدن
حسابلاب تقسیم قیلنۇر. اگرده آناسی تخارج قیلسه ده، آناسی تخارج قیلسه ده،
بر اوغلی تخارج قیلسه ده، میراثنی (۲۰) سومدن حسابلاب تقسیم قیلنۇر. ودخی
ایکی اوغلی تخارج قیلسه، (۱۶) سومدن بر قزی تخارج قیلسه (۲۲) سومدن
حسابلاب تقسیم قیلنۇر.

مَنَاسَخَه.

۸۷) بر میتنڭ میراثی تقسیم قیلنغانچی وارثلارنڭ برسی (یا بر نیچه سی)
وفات بولسه، میراثلار فاتشۇت چووالۇب کیتور. بوڭا عرچه (مناسخه) دییولر.
بو صورتده اوللا ایك اولگی میتنڭ میراثی گویا هر بر وارثلری سلامت کبی
فرض قیلنۇب تقسیم قیلنۇر. صوكره وفات بولغان وارثنڭ اولوشی اوز وارثلرینه
ایکنچی مرتبه آیرۇب تقسیم قیلنۇر. بویله مناسخه لی مسئله لرده هر بر حساب
عمللرینی علم حساب قاعده لری بویچه، درست بۇرنۇرگه اجتہاد قیلحق تییشلیدر.

حَمْلُ وَجْنِينَ . (يُوكِدُه قَالِغَان بَالَا)

۸۸) بىرىمنىڭ بىر وارثى اوزى اولگانچى طومىچى يوكده قالسه، شول بالا طوغانچى مىرائنى تمام تەقسىم قىلۇپ بىرىمىچى، باشقىە وارثلىرىنە چامالابغىنە بىرىۋېتىپ، تمام تەقسىمنى بالانىڭ طوۋىنە قەدەر كىچىك تەركەم قىلىپ بۆلۈپ. چۈنكى طوۋاچى بالا سىلامەت طوۋاچىمى، اولى طوۋاچىمى، اير بالا بولماچىمى، قىز بالا بولماچىمى، بىرگە بالا طوۋاچىمى، ياكە ايكى، اۋچ بالا طوۋاچىمى؟ ھېچ مەلۇم توڭلىرى. شول سەبەبىن باشقىە وارثلىرىنىڭ اۋلۇشلىرىنى تمام تەيىنلەمەك مەشكۇل.

۸۹) يۈكەگى بالا تىز اولگىرگەندە آلتى آيدىن طوۋو اھتمالى، اۋزاقىە قالغاندە ايكى يىل يەنى (۲۴) آيدىن آرتق يۈكە قالماۋى تەجرىبە ايلە بىلنۇب ھەدىث شەرىفىلەرنىڭ اشارةسى بويىچە ەمەلە مەھب باشمىز امام اعظم ابوحنيفە (رەھمەللاھۇتەئالى) مەھبى بويىچە الوغ اماملەر طرفىدىن قەبۇل ايدەلمەش.

شول سەبەبىن بىر كىمەسە، خاتۇنى ايلە كورشاكاندىن سوڭ آلتى آيدىن سوڭرە خاتۇنى بالا طابىسە، اول بالا شەرىعتدە شول كىشىنىڭ بالاسى بولۇپ ھەسابلانماي. پس اگەردە شول كىشى وفات بولسە، آنىڭ مىرائى مەكۇر آلتى آيدىن طوغان بالاغەدە تەيەدەر.

۹۰) اگەردە بىر مىتىنىڭ وفاتىدىن ايكى يىل سوڭ خاتۇنى بىر بالا طابىسە، خاتۇنىنىڭ ھال و دەۋاسى بويىچە اول بالانىڭ مىتىدىن بولۇۋى اھتمال بولسە، اول بالاغەدە مىرائى تەيەدەر.

۹۱) اگەردە وارث بولماچى بالا، مىتىنىڭ وفاتىدىن ايكى يىل اۋتكاندىن سوڭ دىئاغە كىلسە، ياكە مىتىنىڭ وفاتىدىن سوڭ خاتۇنى اۋچ. مەرتبە ھىض كورگاندىن سوڭ دىئاغە كىلسە، گەرچە مىتنىڭ وفاتىدە ايكى يىل تولغان بولماسەدە، اول بالاغە مىتنىڭ مىرائى تەيمەس.

۹۲) اۋشەبۇ سورتلىرىنىڭ ھەر بىرىدە طوغان زامانە تەرىلگى مەلۇم بولغان بالاغەغىنە مىراث تەيەر. طوغاندە اۋق اولى طوغان بالاغە مىراث تەيمەس.



مَفْقُودُ . (يۇغالغان كىشى)

۹۳) مىتنىڭ بىر وارثى (مفقود) بولسە، يەنى ھېچ فايدە ايكانىدە، سىلامەتلىكىدە،

اولگانلىكى دە بىلنىچى يوغالغان بولسە، ميراثىدىن تىگان اولۇشى باشقە ماللىرى كىيى
 اوزى قايتۇپ آلتانچى ياكە اولگانلىكى معلوم بولغانچى شريعت حكىمى بويىچە صاقلانۇر.
 (۹۴) اگرده اوزى قايتا آلماسە، اولگانلىكى دە معلوم بولماسە، اول
 مفقودنىڭ ميراث و ماللىرى و باشقە حكملرى شول زمانىڭ مجتهد امامىنىڭ اجتەادىنە
 طابىرلۇر: اگرده شول امام مفقودنىڭ ظاهرى حاللىرىنە و يەشىدە شلىرىنە چاغشدرۇب ياكە
 يوغالغان اورىندە ھلاك بولو احتمالىنە قاراب امام اول مفقودنى اولگانگە حساب
 قىلسە، اولگان حكمنە بولۇر. اگرده اولگانگە حسابلى آلماسە، تىرى حكمنە بولۇر.



ذوالرحملىر . (حقىقى وارث بولماغان ياقنلر)

(۹۵) ميتنىڭ يوقاردە بيان قىلىنىش (۱۴) تۈرلى گروە وارثلردىن باشقە ياقنلرى
 حقىقى وارث توگىلدلر. شويلا ايسەدە، ميتنىڭ ھېچ برحقىقى وارثى سلامت قالغان
 بولماسە، ميراثى ابوحنيفە امام اعظم رحمە اللہ مەزھىبىدە (ذوالرحم) دىب آتالا طورغان
 ياقنلر و غلىرىنە تىيىر. اما امام مالك و امام شافعى رحمە اللہ مەزھىبلرىندە حقىقى وارثلرى
 قالماغان ميتنىڭ ميراثى (بيت المال) خزىنەسىنە آلتۇر.

(۹۶) ذوالرحملىر بيش تۈرلى گروە ياقنلر و غلىرى:

(۱) ميتنىڭ قزىنىڭ بالالىرى و اوغلىنىڭ قزىنىڭ بالالىرى (نېچە نېچى
 بوونىدە بولسە لىردە)

(۲) ميتنىڭ چن طوغان ياكە آتا بر طوغان اير قارداشلىرىنىڭ
 قزلىرى ھم چن طوغان ياكە آتا بر طوغان قز قارداشلىرىنىڭ بالالىرى
 و دىخى آتا بر طوغان قارداشلىرىنىڭ بالالىرى.

(۳) ميتنىڭ آناسى ياكە آتاسىنىڭ آناسى طرفىدىن بولغان بابالىرى
 و دىخى اوشبو بابالىر طرفىدىن بولغان ئىيىلىرى.

(۴) ميتنىڭ آتاسىنىڭ قز طوغانلىرى و دىخى آناسىنىڭ طوغان
 قارداشلىرى ھم آتاسىنىڭ اير طوغانلىرىنىڭ قزلىرى.

(۵) ميتنىڭ بابالارىنىڭ قز طوغانلىرى.

(۹۷) ميتنىڭ اوشبو بيش تۈرلى گروە ياقنلىرىنە و دىخى آنلرنىڭ بالالىرىنە
 ميتنىڭ باشقە وارثلىرى سلامت قالماغان وقتدە، درجەلىرىنە و ميتكە ياقنلىرىنە قاراب

میراث تیبەدر. ذوالرحملردە عصبەلرکبی میراثنی ایرلرینە بر اولۇش و خاتۇنلرینە یارتی اولۇش ایتۇب تقسیم قیلشۇرلر .

(۹۸) ذوالرحملرنڭ برنچی گروھی یا که آنڭ بالالاری سلامت بولغانده صوڭغی گروھلرغە میراث تیمس . برنچی گروھ اوزی سلامت بولماسە ، میراث بالالرینە تیبەر . اگرده برنچی گروھ اوزی ده بالالری ده سلامت بولماسە ، میراث ایکنچی گروھغە تیبەر . ایکنچی گروھ اوزی سلامت بولماسە میراث آنڭ بالالرینە تیبەر . میراثنڭ باشقە گروھلرغە تیپووی ده اۇشپورە وشچەدر .

(۹۹) بر گروھ ذوالرحملرنڭ اچنده میتکه قارداش واروغلغی یافئراق بولغانی سلامت بولغانده یراغراق بولغانینه میراث تیمس . مثلاً میتنڭ قزینڭ قزی سلامت بولغانده اوغلینڭ قزینڭ قزینە میراث تیمس .

(۱۰۰) ودغی بر گروھ ذوالرحمدن ایکی کشی میتکه یاقنلقده ایکسی ده بر درجه ده بولوبده ، آرادن برسی سلامت بولغانده ، میتکه وارث بولاچق کشینڭ بالاسی بولسە ، وارث بولمایاچق بولغان کشینڭ بالاسینه میراث تیمس . مثلاً ، میتنڭ اوغلینڭ قزینڭ قزی سلامت بولغانده قزینڭ قزینڭ اوغلینە میراث تیمس ❀

میراث جَدَوَلُی .

بر میتنڭ ترکه سندن سلامت قالغان قارداشلرینڭ قایولرینە میراث تیپۇب قایولرینە تیمه یه چکینی هم وارث بولغانلرینڭ قایولرینە نی قدر حصە تیمه چکینی یوقارده یازلمش مادهلردن قاراب آڭلی آلمانغان کشیگه کتابنڭ آخرنده غی میراث جدولندن قاراب بلمک ممکندر .

میراث جدولینی استعمال قیلونگ طریقى اۇشبودر :

- (۱) اۇلا، برکاغدگه بریول اوزنلغى بر میراث صزغى صزلۇر.
- (۲) اول صزقنک اۇستینه اوڭ طرفینه (۲۴) سومدن دییۇب میراث صانى یازلۇر.
- (۳) صزقنک آستینه وارث بولووی احتمال بولغان ككشیلرنى جدولنه یازلغان رهوشچه وارثلك اسملىرى ایله هم جدولنه کورسفتلمش ترتیبلىرى ایله یازوب قویلۇر. اگرده وارثلر کوب بولۇب صزلغان صزقنک آستینه صیماسلىق بولسهلر، البته صزقنى اۇزنراق صزق کیرهك بولۇر. (وارثلر آراسینه، ذوالرحملرنى فاتشتروپ یازلماس)
- (۴) آندن صوڭره هر بر وارثلرنک ایکىسى برگه جییلغانده میراث حکملىرى نیچك بوللاچغینی جدول بولمهلرندن قاراب تفتیش قیلۇب هر وارثنک آستینه اوزینک میراث حکمینی یعنی اۇلوشینی یا که عصبه لگینی یا که محروملگینی یازوب قویلۇر. (اگرده بر وارثنک آستینه بر حکم برکره یازلغان بولسه، ایکنچی فات تکرار یازلماس). شول رهوشچه هر وارثنى برگه جییۇب حصه لرینى یازا یازا احتمال بعض وارثلرنک آستینه ایکیشر یا که اۇچەر تۇرلى حکم یازلۇب قویلۇر.
- (۵) وارثلر هر قایوسى برگه جییلۇب جدولنه کورسفتلگان روشده حکملىرى آستلرینه یازلغاندن صوڭ، هر وارثنک آستنده یازلغان حکملرنک ضعيف وقوتسزلىرىنى بۇزلۇر.
- (۶) بۇزلمى قالغان قوتلى حکملر بوینچه وارثلرنک حال وحصه لری تعین قیلنۇب میراثنى تقسیم قیلنۇر.



میراث حکملرینگ قوتلری .

میراث حکملری (۷) درکه: محروملک، عصبهک، ثمنیک، سدسیلک، ربیک، ثلثیک، نصفیکدر. اوشبو (۷) حکمینگ قوتلری ده ترتیبلری رهوشچهدر. آراده ایگ قوتلی حکم محروملکدر. ایگ ضعیفی نصفیکدر. مگر میتینگ آناسنده عصبهک ایله سدسیلک قوتلری توریچه بولادر. شول رهوشچه، که اگر ده میتینگ هیچ بر بالاسی ده اوغلینگ بالاسی ده سلامت قالغان بولماسه، آنانگ عصبهلگی اعتبارغه آلنادر. اگر ده اوغلی یا که اوغلینگ اوغلی سلامت بولاسه، آنانگ سدسیلگی اعتبارغه آلنادر. میتینگ بر قزنی یا که بر نیچه قزلری یا که اوغلینگ قزلری سلامت بولغانده، آنانگ سدسیلگی ده عصبهلگی ده اعتبارغه آلتوب میراثدن ایکی توری اولوش آلادر (۳۱) نچی ماده .

توبفنده یازلمش میراث مسئلهلرنده میراث جدولی ایله نی رهوشچه عمل قیلغانی کورسختلمشدر:

۲۴ سومدن

ایزی (نصف)	آناسی (ثلث)	آناسی (سدس)	آناسینگ (سدس)	آناسی (عصبه)	آناسینگ (عصبه)	ایکی اوغلی عصبه	بر قزی (نصف) عصبه	اوغلینگ بر قزی (نصف)	بر قز طوغانی (نصف)
۶	۴	محروم	محروم	۴	محروم	۱۰	محروم	محروم	محروم
						۲ — ۴ — ۶			

۲۴ سومدن									
خاتونی (ربع)	آناسینگ آناسی	۲ قزی ثلثان	اوغلینگ ۲ قزی (ثلثان)	چن ایز طوغانی عصبه	آنایز طوغانی سدس	آتاسینگ ایز طوغانی (عصبه)	باباسینگ ایز طوغانی (عصبه)		
۳	۴	۱۶	۸	۱	محروم	محروم	محروم		
	۲	۸	۸						

اوشبو مسئلهلرده قایسی حکملرنک ایکی طرفینه قویلمش (هلالین) اول حکملرنک بوزلغانینه اشاره اوچوندور.



میتنگ	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
ایری	ایری	خاتونی	آناسی	آناسینگ	آناسینگ	آناسی	آناسینگ	اوغل لری	بر قزی	بر نیچه قزی	اوغللری	اوغلنک	اوغلنک بر نیچه قزی
۱	ایری	۰	ثلث	ثلث	ثلث	ثلث	ثلث	عصبه	عصبه	ثلثان	عصبه	نصف	ثلثان
۲	۰	۰	ثلث	ثلث	ثلث	ثلث	ثلث	عصبه	عصبه	ثلثان	عصبه	نصف	ثلثان
۳	ثلث	ثلث	ثلث	ثلث	ثلث	ثلث	ثلث	عصبه	عصبه	ثلثان	عصبه	نصف	ثلثان
۴	سلس	سلس	سلس	سلس	سلس	سلس	سلس	عصبه	عصبه	ثلثان	عصبه	نصف	ثلثان
۵	سلس	سلس	سلس	سلس	سلس	سلس	سلس	عصبه	عصبه	ثلثان	عصبه	نصف	ثلثان
۶	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	ثلثان	عصبه	نصف	ثلثان
۷	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	ثلثان	عصبه	نصف	ثلثان
۸	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	عصبه	ثلثان	عصبه	نصف	ثلثان
۹	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف	نصف

(۴) بوسورتده میتنگ ایری یا که خاتونی ده سلامت بولسه، آناسینه
ایر یا خاتونینگ اؤلوشندن قالغان میراننگ ثلثی گنه تییه ر.

مېتىڭ	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
ايرى	خاتۇنى	آناسى	آناسى	آناسى	آناسى	آناسى	اوغلى	اوغلى	بر قزى	بر قزى	اوغلىرى	اوغلىڭ	اوغلىڭ
۱۰	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان
۱۱	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان
۱۲	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان
۱۳	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان
۱۴	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان
۱۵	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان
۱۶	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان
۱۷	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان
۱۸	ربع	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان	ثلثان

(۱) اۇشبو سورتلاردا مېتىڭ اوغلىڭ اوغلىڭ سىلامت قالغان بولسا ،
 آشا ئىيغۇرۇپ اوغلىڭ قىزلىرىدا عىبە بولۇرلار . (۴۴) نىچى مادە .

میتنگ	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
ایری	خاتونی	آناسی	آناسنڭ آناسی	آناسنڭ آناسی	آناسی	آناسنڭ آناسی	اوغل لری	بر قزی	بر نیچه قزی	اوغللری	اوغلنڭ اوغلنڭ بر قزی	اوغلنڭ قزی	اوغلنڭ قزی
۱۹ آنا بربریچه قز طوغانی	نصف / ثلثان	ربع / ثلثان	سدس / ثلثان	سدس / ثلثان	سدس / ثلثان	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه
۲۰ آنا بر بر طوغانی	سدس / نصف	سدس / ربع	سدس / ثلث	سدس / ثلث	سدس / ثلث	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه
۲۱ آنا بربریچه طوغانی	ثلث / نصف	ثلث / ربع	ثلث / سدس	ثلث / سدس	ثلث / سدس	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه
۲۲ بن ایر طوغاننک اوغللری	عصبه / نصف	عصبه / ربع	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه
۲۳ آنا بر ایر طوفا نینڭ اوغللری	عصبه / نصف	عصبه / ربع	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه
۲۴ آناسینڭ ایر طوغانلری	عصبه / نصف	عصبه / ربع	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه
۲۵ باباسینڭ ایر طوغانلری	عصبه / نصف	عصبه / ربع	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه
۲۶ آناسنڭ ایر طوفا نینڭ اوغللری	عصبه / نصف	عصبه / ربع	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه
۲۷ باباسینڭ ایر طوغانینڭ اوغللری	عصبه / نصف	عصبه / ربع	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / ثلث	عصبه / محروم	عصبه / محروم	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه	عصبه / محروم	نصف / عصبه	ثلثان / عصبه

۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴
با با سینک ایر طوغا ننک اوغلری	آتا سینک ایر طوغا ننک اوغلری	با با سینک ایر طوغا ننک نلری	آتا سنک ایر طوغا ننک نلری	آتا بر ایر طوغانک ننک اوغلری	چن ایر ایر طوغانک ننک اوغلری	آتا بر بر نیچه طوغانی	آتا بر بر طو غانی	آتا بر بر نیچه قز طوغانی	آتا بر بر قز طوغانی	آتا بر ایر طوغا نلری	بر نیچه چن قز طوغانی	بر چن قز طوغانی	چن ایر طوغا نلری
عصبه ثلثان	عصبه ثلثان	عصبه ثلثان	عصبه ثلثان	عصبه ثلثان	عصبه ثلثان	ثلث ثلثان	سدر ثلثان	ثلثان	ثلثان	عصبه ثلثان	ثلثان عروم	نصف سدر	عصبه عروم
عصبه سدر	عصبه سدر	عصبه سدر	عصبه سدر	عصبه سدر	عصبه سدر	○ ○	○ ○	ثلثان سدر	نصف سدر	عصبه سدر	ثلثان سدر	نصف سدر	عصبه سدر
عصبه ثلث	عصبه ثلث	عصبه ثلث	عصبه ثلث	عصبه ثلث	عصبه ثلث	○ ○	○ ○	ثلثان ثلث	نصف ثلث	عصبه ثلث	ثلثان ثلث	نصف ثلث	عصبه ثلث
عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	ثلث عصبه	سدر عصبه	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم
عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	ثلث عروم	سدر عصبه	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم
عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	ثلث عروم	سدر عصبه	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم
عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	ثلث عروم	سدر عصبه	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم
عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	ثلث عروم	سدر عصبه	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم
عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	ثلث عروم	سدر عصبه	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم
عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	عروم عصبه	ثلث عروم	سدر عصبه	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم	ثلثان عصبه	نصف عصبه	عصبه عروم